

ALKALMAZOTT TÁRSADALOMTUDOMÁNY SZEKCIÓ

Lektorálták: Dr. Kemény László, CSc, (PEME)

Dr. Koncz István, Ph.D., CSc,

Dr. Fehér Zsuzsanna, (PEME)

Tartalom

Nagy Ágnes: A közösségi média tartalma és effektusai	3
(<i>Corvinus Egyetem, Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola</i>)	3
Elek Nikolett: Riporterri visszaélések érveléstechnikai elemzése és befogadás-vizsgálata	14
(<i>BMGE, Tudományfilozófia és Tudománytörténet Doktori Iskola</i>)	14
Juranovszky Andrea: Amerikai kísértetnovellák a nőiségről: A nőiség társadalmi élménye 19-20. századi amerikai kísértettörténetek kontextusában	24
(<i>ELTE, Irodalomtudományi Doktori Iskola</i>)	24
Gábrity Eszter: „Ahol nem tudnak magyarul, ott én önként átváltok szerbre„ Vajdasági magyar migránsok és ingázók államnyelvvvel kapcsolatos nyelvi ideológiái	34
(<i>Szegedi Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskolája</i>)	34
Pukánszky Judit: A média által közvetített soványságideál internalizációja és a szülői hatások a testképre	42
(<i>SZTE-BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola</i>)	42
Berzsenyi Emese: Nők az iszlám világban – muszlim nők a modern Európában	47
(<i>ELTE PPK, Neveléstudományi Doktori Iskola</i>)	47
Túri Tamás: Elérhető múzeumok – közszolgáltatások komplex akadálymentesítése	54
(<i>Breuer Marcell Doktori Iskola, Pécs</i>)	54
Kósa Balázs: Közszolgáltatások komplex akadálymentesítése a gyakorlatban – művelődési ház akadálymentesítése	60
(<i>Breuer Marcell Doktori Iskola, Pécs</i>)	60
Börcsök Gizella: Versenyben az olasz kulturális városok – Európa Kulturális Fővárosa 2019	69
(<i>ELTE, Irodalomtudományi Doktori Iskola</i>)	69
Dadvandipour Zsuzsanna: Újabb dimenziók az azeri köszönetnyilvánítás kifejezésében	81
(<i>Pécsi Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola</i>)	81

Pukánszky Judit: A média által közvetített soványságideál internalizációja és a szülői hatások a testképre

(SZTE-BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola)

A testkép jellegzetességei

A testkép egyrészt az egyén saját testével kapcsolatos pszichológiai élményeit, attitűdjeit jelenti, valamint ezen élmények szerveződési módját (Szabó, 2000). Más felfogásban vizsgálva, a testkép komplex, többtényezős konstruktumként kezelendő, mely magában foglalja az egyén testével kapcsolatos észleleteit, érzéseit, gondolatait és viselkedését (Cash és Pruzinsky, 1990). A testkép tartalmaz affektív és kognitív elemeket is, ezért a saját testhez kapcsolódó érzések és gondolatok különbözőek lehetnek. A testkép tehát szoros összefüggést mutat a pszichés jóléttel, befolyással bír az egyén közérzetére és önértékelésére (Túry és Szabó, 2000). Más kutatók kapcsolatot találtak a testi elégedetlenség és a depressziós megbetegedések között (Stice, 2002). Súlyosabb esetben a testtel való elégedetlenség állandósulhat és testképzavarrá válhat. A testképzavarok fontos szerepet játszanak egyes étkezési zavarok, mint az anorexia nervosa és a bulimia nervosa kialakulásában és fenntartásában.

Vannak olyan tényezők, melyek a testképre pozitív hatással lehetnek, ezek közé sorolható a nem elit, nem esztétikai sportok gyakorlása (Smolak, Murnen és Ruble, 2000), illetve a külső megjelenés helyett a tanulással és sporttevékenységgel elért sikerek (Geller, Zaitsoff és Srikameswaran, 2002). Az előzőekkel szemben negatív hatást gyakorolhat a testképre a túlsúly, a soványságideál internalizációja és a szociális támogatás hiánya (Stice és Whitenton, 2002).

A testi elégedetlenség növekedése kamaszkorban központi kérdéssé válhat, és különösen lányok esetében kelthet frusztrációt, ahogy a másodlagos nemi jellegű hangsúlyossá válásával és a testzsír növekedésével egyre eltávolodnak a kulturálisan elvárt testi megjelenéstől (Tiggemann, 2002; Rosenblum és Lewis, 1999). A serdülőkori testi elégedetlenség fokozódása párhuzamba állítható Stiegel-Moore és Kearney-Cooke (1997) eredményeivel, mely szerint a gyerekek megjelenésével kapcsolatos szülői attitűdök serdülőkorban negatívabbá válnak, mint a gyermek életének korábbi szakaszaiban. Egy régebben végzett kutatás is alátámasztotta a korán serdülő lányok fokozottabb testi elégedetlenségét és a hozzá kapcsolódó depresszív tünetek jelenlétét, míg a korán serülő fiúknál ellentétes tendenciákat találtak, mivel ők elégedettebbek voltak testükkel, és a csoporton belül domináns, vezető szerepet töltöttek be (Brooks-Gunn és Reiter, 1990).

Thompson és munkatársai (2002) a testképzavarok és a táplálkozási zavarok kifejlődésében három fő szociokulturális forrást határoztak meg; a kortársak, a szülők és a média szerepét. A kutatók szerint, két mechanizmus megléte járul hozzá ahhoz, hogy a három komponens kifejtse hatását: a megjelenésre vonatkozó szociokulturális ideálok internalizációja, valamint a mások külsejével való összehasonlítási hajlam. A dolgozat további részében az említett modell két komponensét, a média és a szülők hatását fogjuk alaposabban megvizsgálni.

A médiahatások és a testkép kapcsolata

Napjainkban a nyugati társadalmak elvárásai szerint a női testnek rendkívül karcsúnak kell lennie, azonban ez a legtöbb nő számára elérhetetlennek bizonyul (Thompson és mtsai., 1999). A szociokulturális elvárások közvetítő közege a média, ahol a bemutatott szereplők karcsú testi megjelenését realiztikusnak, és bárki számára könnyen elérhetőnek tüntetik fel (Thompson és Heinberg, 1999). A média különböző asszociációkkal együtt jeleníti meg a sovány és kövér szereplőit. A karcsú szereplőket gyakran boldognak és sikeresnek tüntetik fel, míg a kövér szereplőket boldogtalansággal, depresszióval hozhatók kapcsolatba, vagy pedig komikus karakterekként jelennek meg (Forgács, 2008, Tiggemann, 2002). A médiahasználat arra hajlamosíthatja főként a női médiafogyasztókat, hogy a bemutatott, idealizált testekkel összehasonlítsák saját testi megjelenésüket. Ekkor minél nagyobb az észlelt különbség, a diszkrepancia, annál erőteljesebb lehet a testi elégedetlenség mértéke (Halliwell és Dittmar, 2006).

Annak ellenére, hogy a legtöbb női médiafogyasztó hasonló ingerekkel szembesül a televízióból, az interneten vagy a magazinokon keresztül, mégsem hat mindegyikükre egyformán a befogadott ingerek sorozata, a testi elégedettség csökkenése nem lesz mindegyikükénél detektálható. Thompson és Stice (2001) szerint a sovány nők expozíciója akkor fokozza a női befogadó testi elégedetlenségét, ha ainternalizálták a soványságideált. Ha a személy internalizálja a szépségre és testi vonzeróra vonatkozó szociális standardokat, növekszik testképzavarok és étkezési zavarok előfordulásának esélye, így az internalizáció egyben kockázati tényezőt is jelent. A soványság internalizációját elősegíthetik a szociális megerősítések, melyek érkezhettek a médiaüzeneteken keresztül, valamint a család és a kortársak megjegyzései és viselkedése útján.

A média testképre gyakorolt azonnali hatásait számos kutatás bizonyította az elmúlt tíz évben, amelyekben videoklipek, filmsorozat-részletek, reklámok, magazinok ingeranyagait felhasználták fel. E kutatások általános tanulsága a vizsgálati személyek hangulatára és a testi elégedettségére gyakorolt negatív hatás. A következőkben bemutatott kutatási eredmények tükrözik a média erőteljes, azonnali hatását a testképre vonatkozóan.

A televízió testképet és étkezési szokásokat befolyásoló, mintaadó szerepét hangsúlyozta Becker és munkatársainak vizsgálata, melyet természetes körülmények között, a Fidzsi-szigeteken végeztek, ahol eredetileg a teltkarcsú női test volt a szépségideál. A kutatók az itt élő serdülő lányok táplálkozási magatartását vizsgálták a televíziós műsorszórás bevezetése előtt, majd egy hónappal utána, és három évvel később. Az eredmények szerint három év elteltével a kóros testsúlykontroll-módszereket alkalmazó fiatalok száma drasztikus növekedést mutatott. (Túry és Pászthy, 2008).

Magazinokból származó ingeranyagok felhasználásával történt Yamamiya és munkatársainak (2005) kísérlete, akik a kísérleti csoport számára húsz, különféle női magazinokból összeválogatott, vékony modellekről készült képet mutattak be, míg a kontroll csoport húsz gépkocsiról készült képet kapott ingerként. A karcsú modellek bemutatását követően a kísérleti személyek testi elégedetlensége növekedést mutatott, mely már öt másodperces expozíció után is mérhető volt. Különösen azoknál a személyeknél volt erőteljes hatás mérhető, akik hajlamosak voltak a média közvetítette soványságideál internalizációjára, és akiknél a szociális összehasonlítás erőteljes tendenciája mutatkozott meg.

A videoklipek hatásvizsgálata ugyancsak alátámasztotta az idealizált médiaüzenetek testképre és testi elégedettségre gyakorolt negatív hatását. Bell és munkatársai (2007) vékony tagokból álló lányegyüttesek toplistás videoklipjeit vetítették a kísérletben résztvevő 16-19 éves lányoknak. A videók megnézését követően nagyobb fokú testképpel kapcsolatos elégedetlenséget detektáltak a vizsgálati személyeknél. Más kutatók a sorozatok és szappanoperák követése, valamint a testi elégedetlenség között találtak kapcsolatot (Tiggemann és Pickering, 1996).

A média különféle csatornáin túl, a médiahasználattal töltött időtartam a befolyásolhatja az egyén testi elégedettségét. Vaughan és Fouts (2003) longitudinális vizsgálatában azok a fiatal serdülő lányok, akik szignifikánsan növelték a divatmagazinok olvasására fordított időt, szignifikáns növekedést mutattak az étkezési zavarokra utaló tüneteikben. Más, szintén serdülő lányok körében végzett kutatásban erős korrelációt találtak a diétás tanácsokkal szolgáló cikkek olvasási gyakorisága, valamint a testsúly és testalak megváltoztatására irányuló törekvések között (Neumark-Sztainer és mtsai., 2003).

Tehát összességként elmondható, a karcsú nőket ábrázoló magazinokból származó fotók öt másodperces bemutatása után (Yamamiya és mtsai, 2005), míg filmek esetében 10 perces expozíciót követően már kimutatható a testi elégedetlenség növekedése (Bell, Lawton és Dittmar, 2007). A testképet érintő azonnali hatás tehát rendkívül gyorsan érvényesül, viszont arra csak rövid távon gyakorol befolyást. Azonban ha a sovány szereplők újra és újra megjelennek a média egyes felületein, az ismétlés következtében a testi elégedetlenség fenntarthatóvá válhat (Tiggemann, 2002).

A testképet befolyásoló szülői hatások

A szülők testképre gyakorolt hatásait vizsgálva Fisher és munkatársai (1980) egy korai kutatásban azt találták, hogy a szülői elvárások a még meg nem született gyermek külsejével és nemével kapcsolatban már érvényesülnek. Az elvárásoknak megfelelő nem és külső elégedettséget vált ki a szülőből, melyet gyakran tudattalanul, nonverbálisan közvetít gyermeke felé, ezzel is befolyásolva a gyerek alakuló testképét. A gyermek tehát internalizálja, ahogy a szülő beszélt vele, ahogy megérintette vagy ahogy elfogadta, elutasította. Ezen kívül az olyan szülői megnyilvánulások, mint a gyermek által viselt ruhák becsmérése, a testsúly dicsérete, bírálata, vagy a gyermek által fogyasztott ételekhez, a gyermek étkezéséhez kötött megjegyzések szintén befolyásoló erővel bírhatnak a gyermeki testképre vonatkozóan (Smolak, 2002).

Stiegel-Moore és Kearney-Cooke (1997) szerint a szülők gyermekük megjelenésével kapcsolatos attitűdjei a gyermek növekedésével egyre negatívabbakká válnak. Míg az egészen fiatal gyerekeket megjelenését, étkezését és sportolási szokásai igen pozitívan értékeli, általános iskolás gyerekekhez már kevésbé pozitív a szülői viszonyulás, és serdülőkorban tapasztalható a legkedvezőtlenebb szülői viszonyulás. Ez az eredmény összefüggésbe hozható a kamasz lányokra jellemző negatív testképpel, melyet a kutatók a szülői kritika internalizációjával magyaráztak.

A szülők lényegi szereppel bírnak a kulturális értékek és normák közvetítésében, melybe a társadalmilag kívánatosnak vélt testalkat és testsúly is beletartozik. A szülők mintaként szolgálva is alakítják a gyermek alakuló testképét, ebben a folyamatban főként az anyák szerepe lehet rendkívül hangsúlyos. Ha az anya internalizálta a média által közvetített, soványságideálra vonatkozó üzeneteket, mindez a gyermekekre is hat, és fokozódhat az étkezési zavarok előfordulási gyakorisága (Cooley, Toray, Wang és Valdez, 2007). Ha az anya testképe negatív, ha rendszeresen hangoztatja kritikáit saját megjelenését illetően, a lányok azonosulás révén saját testükkel kapcsolatban hasonló negatív viszonyulást mutathatnak a jövőben (Smolak, 2002; Kearney-Cooke, 2002). Továbbá a serdülő lányok nagyobb valószínűséggel diétáztak, és szerettek volna soványabbak lenni, ha azt tapasztalták, hogy édesanyjuk számára fontos a saját testsúlya (Field, 2005). Strong és Huon (1998) kutatásában a serdülők által észlelt, fogyókúrára sarkalló szülői nyomás facilitáló erővel bírt a gyermek diétás motivációira, míg abban az esetben, ha a szülők a gyermek autonómiatörekvéseit és magabiztosságát bátorították, akkor kevesebb fogyókúra készítés volt mérhető. Más kutatások is rámutattak arra, hogy a testsúlyukkal és táplálkozási szokásaikkal túlzóan foglalkozó anyák nagyobb valószínűséggel csökkentették gyermekük ételadagját vagy javasolták a gyermek számára a fogyás lehetőségét (Francis és Birch, 2005). Az anya negatív testképe, táplálkozási zavara tehát kockázati faktort jelenthet a gyermek táplálkozási zavaraira nézve.

Összegzés

A negatív testkép kialakulásában számos tényező szerepet játszik, akárcsak a sok esetben testképzavarral jellemezhető étkezési zavarok esetén (Túry és Szabó, 2000). Így a negatív testkép étkezési zavarok forrása lehet. A média fontos szerepet játszik a testi elégedetlenség kialakulásában, mivel a legtöbb nő számára elérhetetlen testi megjelenést közvetíti (Kearney-Cooke, 2002; Tiggemann, 2002).

A médiahatások és a testkép kapcsolatát vizsgáló kutatások egyik lényeges tanulsága, hogy a vékony modellek ismételt bemutatása és befogadása a soványságideál internalizációjához vezethet. Ezért az önértékelés egyik lényegi meghatározó eleme a megjelenés (Tiggemann, 2002). Azonban vannak olyan egyéni tényezők, melyek egyes személyeket érzékenyebbé tesznek a médiahatásokkal szemben, így rájuk erőteljesebben hatnak a testképet érintő médiaüzenetek (Stice és Whiteman, 2002).

A család ellensúlyozó erővel léphet fel a médiahatásokkal szemben (Neumark-Sztainer, Eisenberg, Fulkerson, Story, Larson, 2008), azonban a családtagok is közvetíthetnek a soványságot hangsúlyozó médiaüzenetekhez hasonló hatásokat (Haworth-Hoepfner, 2000), melyek akkor válnak dominánssá, ha például az anya testképzavarban vagy táplálkozási zavarban szenved (Francis és Birch, 2005), vagy ha túlzott mértékben azonosul a média által közvetített soványságideállal (Cooley, Toray, Wang, Valdez, 2007).

Irodalomjegyzék

- Bell, R. T., Lawton, R., Dittmar, H. (2007). The impact of thin models in music videos on adolescent girls' body dissatisfaction. *Body Image*, 4, 137-145.
- Brooks-Gunn, J.; Reiter, E. O. (1990). The role of pubertal process in the early adolescent transition. Feldman, S. S., Elliott, G. R. (szerk.) *At the threshold: The developing adolescent.*, Cambridge, MA, US: Harvard University Press, 16-53.
- Cash T., F. és Pruzinsky T. (1990). *Body images: Development, deviance, and change.* New York, US: Guilford Press
- Cooley, E., Toray, T., Wang, M. C., Valdez, N. N. (2007). Maternal effects on daughters' eating pathology and body image. *Eating Behaviors*, 9, 52-61.
- Field, A., Austi, S. B., Striegel-Moore, R. Taylor, C. B., Camargo, C. A., Laird, N., Colditz, G. (2005). Weight concerns and weight control behaviours of adolescents and their mothers. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 159, 12, 1121-1126.
- Fisher, G., Fisher, J. és Stark, R. (1980). The body image. In *Aesthetic Plastic Surgery*. Boston, Little Brown, 1-32.
- Forgács, A. (2008). Médiaüzenetek – Evészavarok. *Lege Artis Medicinae*, 2008. 18. 11, 822–824.
- Francis, L. A., Brich, L. L. (2005). Maternal weight status modulates the effects of restriction on daughters' eating and weight. *International Journal of Obesity*, 29, 942–949.
- Geller, J., Zaitsoff, S. L., Srikameswaran, S. (2002). Beyond shape and weight: Exploring the relationship between nonbody determinants of self-esteem and eating disorder symptoms in adolescent females. *International Journal of Eating Disorders*, 32, 3, 344-351.
- Halliwell, E., Dittmar, H. (2006). Associations between appearance-related self-discrepancies and young women's and men's affect, body image, and emotional eating: A comparison of fixed item and respondent-generated self-discrepancy measures. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32, 447-458.
- Kearney-Cooke, A. (2002). Familial influences on body image development. In Cash, T., F., Pruzinsky, T. (szerk.) *Body image. A handbook of theory, research, and clinical practice.* New York: Guilford Press, 99-107.
- Kearney-Cooke, A., Striegel-Moore, R. (1997). The Etiology and Treatment of Body Image Disturbance. In: Garner, D.M. & Garfinkel, P.E. (Eds.) *Handbook of Treatment for Eating Disorders*. Guilford, New York, 295-306.
- Neumark-Sztainer, D., Eisenberg, M. E., Fulkerson, J. A., Story, M., Larson, N. I. (2008). Family meals and disordered eating in adolescents: Longitudinal findings from project EAT. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 162. 1, 17-22.
- Rosenblum, G. D., Lewis, M. (1999). The relations among body image, physical attractiveness, and body mass in adolescence. *Child Development*, 70.1, 50-64.
- Smolak, L. (2002). Body image development in children. In Cash, T., F., Pruzinsky, T. (szerk.) *Body image. A handbook of theory, research, and clinical practice.* New York: Guilford Press, 65-73.
- Smolak, L., Murnen, S. K., Ruble, A.E. (2000). Female athletes and eating problems: A meta-analysis. *International Journal of Eating Disorders*, 27, 4, 371-380.
- Stice, E., Whitenton, K. (2002). Risk factors for body dissatisfaction in adolescent girls: A longitudinal investigation. *Developmental Psychology*, 38, 5, 669-678.
- Strong, K. G., Houn, G. F. (1998). An evaluation of a structural model for studies of the initiation of dieting among adolescent girls. *Journal of Psychosomatic Research*, 44, 3-4, 315-326.
- Szabó P. (2000). A testkép és zavara. In Túry, F., Szabó, P. (szerk). *A táplálkozási magatartás zavarai: Az anorexia nervosa és a bulimia nervosa.* Budapest, Medicina Könyvkiadó RT, 59-76.
- Thompson, J. K, Stice, E. (2001). Thin-ideal internalization: Mounting evidence for a new risk factor for body-image disturbance and eating pathology. *Current Directions in Psychological Science*, 10, 5, 181-183.

- Thompson, J. K., Berg, P. (2002). The Tripartite Influence model of bodyimage and eating disturbance: A covariance structure modeling investigation testing the mediational role of appearance comparison. *Journal of Psychosomatic Research*, 53, 5, 1007-1020.
- Thompson, J. K., Heinberg, L. J., Altabe, M. N., és Tantleff-Dunn, S. (1999). *Exacting beauty: Theory, assessment and treatment of body image disturbance*. Washington, DC: American Psychological Association
- Thompson, J. K., Heinberg, L. J., Altabe, M., Tantleff-Dunn, S. (1999). *Exacting beauty: Theory, assessment, and treatment of body image disturbance*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Thompson, J. K., Heinberg, L.J. (1999). The media's influence on body image disturbance and eating disorders : We've reviled them, now can we rehabilitate them? *Journal of Social Issues*, 55, 339-353.
- Tiggemann, M. (2002). Media influences on body image development. In Cash, T., F., Pruzinsky, T. (szerk.) *Body image. A handbook of theory, research, and clinical practice*. New York: Guilford Press, 91-98.
- Tiggemann, M., Pickering, S. (1996). Role of television in adolescent women's body dissatisfaction and drive for thinness. *International Journal of Eating Disorders*, 20(2), 199-203.
- Túry, F., Pászthy, B. (2008) *Evészavarok és testképavarok*. Budapest, Pro Die Kiadó
- Vaughan K. K., Fouts G. T. (2003). Changes in television and magazine exposure and eating disorder symptomatology. *Sex Roles*, 49, 7-8.
- Yamamiya, Y., Cash, T. F., Melnyk, S. E., Posavac, H. D., Posavac, S. S. (2005). Women's exposure to thin-and-beautiful media images: body image effects of media-ideal internalization and impact-reduction. *Body Image*, 2, 74-88.